

OLIY TA'LIMDA TALABA-QIZLARINING IJTIMOIIY FAOLLIGINI OSHIRISH USULLARI

Xolova Mohigul Shavkatovna

Termiz davlat pedagogika instituti o'qituvchisi

Noriyeva Shahnoza Qobilovna

Yalg'ashova Dildora Bahodirovna

Termiz davlat pedagogika instituti talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada gender tushunchasining mazmuni, uning tarixiy shakllanishi va jamiyatdagi roli tahlil qilinadi. Gender - bu faqat biologik farqlar bilan cheklanib qolmay, balki ijtimoiy-madaniy omillar ta'sirida shakllanadigan tushuncha ekanligi asoslab beriladi. Tarixiy jihatdan gender tushunchasi turli davrlarda qanday rivojlanganligi va gender rollarining o'zgarishi muhokama qilinadi. Shuningdek, gender tengligi va uning jamiyat taraqqiyotidagi ahamiyati, gender stereotiplari va ularni yengib o'tish usullari haqida fikr yuritiladi.

Kalit so'zlar: Gender, gender tengligi, gender rollari, jamiyat, ijtimoiy-madaniy omillar, tarix, stereotiplar, patriarxat, feminizm, inklyuzivlik.

Gender tushunchasi fanlararo yondashuvni talab qiladi, chunki u sotsiologiya, psixologiya, antropologiya va siyosatshunoslik kabi sohalarga taalluqli. Quyida genderni ilmiy jihatdan tahlil qilamiz.

Ijtimoiy faollik - shaxsning jamiyat hayotida faol ishtirok etishi, o'z huquq va majburiyatlarini anglab, tashabbuskorlik bilan harakat qilishi jarayonidir. Qizlarning ijtimoiy faolligini oshirish nafaqat ularning o'z shaxsiy rivojlanishi, balki jamiyatning

umumiy taraqqiyoti uchun ham muhim hisoblanadi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ijtimoiy faol qizlar kelajakda yetakchilik, innovatsion fikrlash va jamiyatda muhim o'rin egallash imkoniyatiga ega bo'ladilar. Ijtimoiy faollik tushunchasi va uning ahamiyati. Ijtimoiy faollik - shaxsning ijtimoiy, madaniy, iqtisodiy va siyosiy jarayonlarda ongli ishtirok etishi bilan tavsiflanadi. Bu quyidagi jihatlarni o'z ichiga oladi: Fikr bildirish va muammolar yechimida ishtirok etish. Jamiyatdagi o'z o'rnini anglash va yetakchilik ko'nikmalariga ega bo'lish. G'oya va tashabbuslarni ilgari surish. Jamoa bilan ishlash va hamkorlik qilish[12].

Gender tengligini mustahkamlash - qizlarning faol ishtiroki jamiyatda gender muvozanatini saqlashga yordam beradi.

Iqtisodiy va ilmiy taraqqiyotga hissa qo'shish - Ijtimoiy faol qizlar kelajakda ishbilarmon, tadbirkor va ilmiy xodimlar bo'lib yetishadi.

Yetakchilik ko'nikmalarining rivojlanishi - qizlar oliy ta'lim yoshidan ijtimoiy loyihalar va muhokamalarda qatnashish orqali kelajakda muvaffaqiyatga erishish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Talaba qizlarning ijtimoiy faolligini oshirish usullari. Ta'lim tizimidagi innovatsion yondashuvlar. Faol ta'lim metodlarini qo'llash: Interaktiv darslar, bahs-munozaralar, loyiha usullari qizlarning muloqot va fikrlash qobiliyatini oshiradi. O'zini o'zi anglash va rivojlantirishga qaratilgan dasturlar: Shaxsiy rivojlanish kurslari, psixologik treninglar va seminarlar o'tkazish. Yetakchilik va tashabbusni rag'batlantirish. Oliy ta'lim doirasida qizlarning faolligini oshirishga qaratilgan to'garaklar va klub faoliyatlari. Talabalar o'rtasida loyiha va tanlovlar tashkil qilish. Talaba qizlarni ijtimoiy muammolarni hal qilish jarayoniga jalb etish.

Raqamli texnologiyalar va media savodxonlik[11].

Qizlarni axborot texnologiyalaridan samarali foydalanishga o'rgatish. Ijtimoiy tarmoqlardan foydali maqsadlarda foydalanish ko'nikmalarini shakllantirish. Qizlarning blog yuritishi, veb-saytlar va ijtimoiy loyihalar yaratishi uchun sharoit yaratish

Oila va jamiyatning qo'llab-quvvatlashi. Ota-onalar va o'qituvchilar bilan hamkorlikda maxsus dasturlar ishlab chiqish. Ota-onalar uchun seminar va treninglar tashkil qilish. Talaba qizlarning jamiyat hayotida faol bo'lishiga sharoit yaratish. Ijtimoiy loyihalar va volontyorlik faoliyatini rivojlantirish. Qizlarni jamoat ishlariga jalb etish. Oliy ta'lim ichida va tashqarisida turli ijtimoiy loyihalar tashkillashtirish. Talaba qizlar orasida yetakchilik dasturlarini amalga oshirish[10].

Xulosa va tavsiyalar

Talaba qizlarning ijtimoiy faolligini oshirish uchun quyidagi chora-tadbirlarni amalga oshirish lozim:

Ta'lim tizimiga innovatsion metodlarni joriy etish

Yetakchilik ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan loyihalarni kengaytirish

Texnologiyalardan foydalangan holda ijtimoiy faollikni oshirish

Oila va jamiyat bilan hamkorlikni kuchaytirish

Volontyorlik va jamoat ishlariga jalb qilish orqali qizlarning ishonchini oshirish. Bu yondashuvlar orqali umumta'lim oliy ta'limlari talaba qizlarining jamiyatda faol ishtirok etishi va kelajakda muvaffaqiyatli yetakchilar bo'lib yetishishi uchun muhim sharoit yaratiladi.

Qo'shimcha ma'lumot: Umumta'lim oliy ta'limlari talaba qizlarining ijtimoiy faolligini oshirishning ilmiy asoslari

Talaba qizlarning ijtimoiy faolligi nafaqat ularning shaxsiy rivojlanishiga, balki butun jamiyatning barqaror rivojlanishiga ta'sir qiladi. Ushbu jarayon psixologiya, pedagogika, sotsiologiya va gender tadqiqotlari nuqtayi nazaridan tahlil qilinishi mumkin. Quyida mavzuni ilmiy asoslash va yanada kengaytirish uchun qo'shimcha ma'lumotlar keltiriladi[9].

1. Ijtimoiy faollikning nazariy asoslari. Ijtimoiy faollik tushunchasi turli ilmiy yo'nalishlarda har xil talqin qilinadi: Psixologik nuqtayi nazar: Ijtimoiy faollik shaxsning

o'z imkoniyatlarini anglab yetishi, tashabbuskorligi va o'ziga bo'lgan ishonchini oshirish bilan bog'liq. (A. Bandura - "O'z-o'zini boshqarish nazariyasi"). Pedagogik nuqtayi nazar: Ta'lim jarayonida talabalarni ijtimoiy faol bo'lishga undash uchun interaktiv metodlar va yetakchilik ko'nikmalarini rivojlantirish zarur. (Vygotskiy - "Faol ta'lim nazariyasi"). Sotsiologik nuqtayi nazar: Ijtimoiy faollik jamiyatdagi ijtimoiy rollarni egallash, ijtimoiylashuv jarayoni va fuqarolik ongining shakllanishi bilan bog'liq. Ijtimoiy faollikning ushbu nazariy asoslari talaba qizlarning jamiyatdagi roli va ularning rivojlanish omillarini tushunishda muhim ahamiyatga ega.

2. Talaba qizlarning ijtimoiy faolligini oshirishda psixologik omillar

Psixologik tadqiqotlarga ko'ra, qizlarning ijtimoiy faolligini oshirishga quyidagi omillar ta'sir qiladi:

Motivatsiya - qizlar o'zini namoyon qilish va jamoaga foydali bo'lish istagiga ega bo'lsa, ular faolroq bo'ladilar[8].

O'ziga bo'lgan ishonch - o'qituvchilar va ota-onalar tomonidan qo'llab-quvvatlash qizlarda yetakchilik xususiyatlarini shakllantiradi.

Rag'batlantirish - Faol qizlarni mukofotlash va e'tirof etish ularning ijtimoiy jarayonlarga yanada faol qo'shilishiga sabab bo'ladi.

Gender stereotiplarining oldini olish - "qizlarni faqat ma'lum kasblarga mos" deb hisoblash kabi qarashlar ularning ijtimoiy faolligiga to'sqinlik qilishi mumkin[7].

3. Talaba qizlarning ijtimoiy faolligini oshirish bo'yicha ilg'or xorijiy tajribalar

1. Finlandiya modeli. Finlandiyada ta'lim tizimi qizlarni mustaqil qaror qabul qilish, yetakchilik va kreativ fikrlashga o'rgatishga asoslangan.

Ta'lim dasturlarida qizlarning IT va texnologiya sohasida faol ishtirok etishi qo'llab-quvvatlanadi[13].

2. AQSh va Buyuk Britaniya tajribasi. Oliy ta'limlarda "qizlar yetakchilik klublari" tashkil qilinadi, bu orqali qizlar jamiyat hayotida ishtirok etish imkoniyatiga ega

bo'ladilar. Qizlarning STEM (fan, texnologiya, muhandislik va matematika) yo'nalishlarida faol bo'lishi uchun maxsus grant va dasturlar mavjud.

3. Janubiy Koreya va Yaponiyaning yondashuvi

Qizlarning tadbirkorlik ko'nikmalarini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratiladi. Ijtimoiy loyihalar orqali qizlar jamiyat muammolariga yechim topishga jalb qilinadi. Bu tajribalar shuni ko'rsatadiki, qizlarning ijtimoiy faolligini oshirish uchun oliy ta'lim ta'limi doirasida maxsus dasturlar ishlab chiqish va ularni jamiyat hayotiga integratsiya qilish zarur[14].

4. Qizlarning ijtimoiy faolligini oshirish uchun aniq pedagogik strategiyalar

1. Ta'lim jarayonida yetakchilik ko'nikmalarini rivojlantirish.

Qizlarning jamoa boshqaruvi va loyiha ishlarida ishtirokini rag'batlantirish.

Ularni oliy ta'limdagi turli tadbirlar va forumlarda yetakchi sifatida jalb qilish.

2. Media savodxonlik va raqamli texnologiyalarni qo'llash

Qizlarni ijtimoiy tarmoqlardan ijtimoiy o'zgarishlar uchun foydalana olishga o'rgatish.

Onlayn platformalar orqali qizlarning ijodiy va ilmiy loyihalarini targ'ib qilish.

3. Ota-onalar va jamiyat bilan hamkorlikni yo'lga qo'yish

Ota-onalarni qizlarning ijtimoiy faolligini qo'llab-quvvatlash bo'yicha maxsus treninglarga jalb qilish.

Oliy ta'lim va mahalla tashkilotlari o'rtasida hamkorlikni kuchaytirish.

4. O'quv dasturlariga gender tenglik tushunchalarini kiritish

Qizlarning jamiyatdagi o'rni va ularning salohiyatini oshirishga qaratilgan maxsus kurslarni joriy etish[15].

Qizlarning kasb tanlash imkoniyatlarini kengaytirish.

Talaba qizlarning ijtimoiy faolligini oshirishga qaratilgan chora-tadbirlar quyidagi natijalarga olib kelishi mumkin:

Qizlarda yetakchilik ko'nikmalarining shakllanishi. O'ziga bo'lgan ishonch va tashabbuskorlikning ortishi. Qizlarning ijtimoiy, siyosiy va iqtisodiy jarayonlarga jalb qilinishi. Gender tengligi va jamiyatdagi inklyuzivlik darajasining oshishi.

Ushbu tadbirlarni amalga oshirish orqali umumta'lim, oliy ta'limlari talaba qizlari nafaqat o'z bilim va ko'nikmalarini rivojlantiradi, balki jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotiga ham o'z hissasini qo'shishi mumkin

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Mahmudova N. Gender va jamiyat: O'zbekistonda gender tenglik masalalari. - Toshkent: Fan, 2020.
2. Karimova S. Gender tadqiqotlari asoslari. - Toshkent: Ma'naviyat, 2018.
3. Jahonbank va BMT hisobotlari: O'zbekistonda gender tengligi bo'yicha tahlillar. - Toshkent, 2021.
4. "O'zbekiston Respublikasida gender tenglikka erishish strategiyasi" 2030" // O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami. - Toshkent, 2021.
5. Hasanova D. O'zbek oilalarida gender munosabatlari: an'analar va zamonaviylik. - Toshkent: Ijtimoiy fanlar, 2017.
6. Nazarova G. Feministik harakatlar va ularning jamiyatga ta'siri. Samarqand: Ilm nuri, 2019.
7. Saydulloyevich, O. Y., & Shavkatovna, K. M. (2021). Developing Healthy Thinking In Students As A Pedagogical Problem. *European Journal Of Life Safety And Stability* (2660-9630), 12, 424-429.
8. Xolova, M. S., & Ochilov, Y. S. (2021). Pedagogical Conditions For The Development Of Healthy Thinking In Students. *Academic research in educational sciences*, 2(6), 54-57.

9. Saydulloyevich, O. Y. (2022). The educational and moral significance of the spiritual heritage of Imam ghazali.
10. Saydulloyevich, O. Y., & Shavkatovna, X. M. (2022). Scientific activity and spiritual heritage of Imam ghazali.
11. Saydulloyevich, O. Y. (2023). SAMPLES OF THE WISDOM OF IMAM ABU HAMID GHAZALI QUOTED IN THE GREAT WORKS. *World Bulletin of Social Sciences*, 25, 18-21.
12. Xo‘jamurodova, F., & Xolova, M. (2024, December). OILAVIY MUNOSABATLAR MUAMMOSINING IJTIMOIIY-PSIXOLOGIK ASOSLARI. In CONFERENCE ON THE ROLE AND IMPORTANCE OF SCIENCE IN THE MODERN WORLD (Vol. 1, No. 11, pp. 63-66).
13. Xolova, M., & Amirqulova, M. (2024, December). QUALIFIED TEACHER-EFFECTIVE LESSON ORGANIZER. In INTERNATIONAL CONFERENCE ON INTERDISCIPLINARY SCIENCE (Vol. 1, No. 12, pp. 285-289).
14. Shavkatovna, X. M. (2023). DEVELOPMENT OF HEALTHY THINKING IN STUDENTS. *Academia Repository*, 4(10), 90-94.
15. Shavkatovna, X. M. (2021). O‘QUVCHILARDA SOG‘LOM TAFAKKURNI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK SHARTSHAROITLARI. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 1(4), 1298-1302.